

Co to jest arcydzieło literackie?

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stanisław Jaworski, *Co to jest arcydzieło literackie?*

Co to jest arcydzieło literackie?

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Czym jest arcydzieło literackie? Jakie wartości powinno nieść ze sobą, jakie spełniać warunki? Czy można określić kryteria oceny i kto może o tym wyrokować? W jakim stopniu nadawanie utworom rangi arcydzieł zależy od całokształtu poglądów na rolę literatury?

Stanisław Jaworski podkreśla, że świadomość stosowanych kryteriów jest bardzo istotna przy wszystkich rozważaniach na temat literatury czy szerzej – sztuki.

Twoje cele

- Zapoznasz się z tekstem Stanisława Jaworskiego na temat oceny dzieła literackiego.
- Przeanalizujesz związek teorii wartości z oceną dzieła literackiego.
- Korzystając z całości tekstu, zbudujesz definicję arcydzieła literackiego, podając warunki, jakie powinien spełniać utwór określony tym mianem.

((Stanisław Jaworski

Co to jest arcydzieło literackie?

1. Pojęcie arcydzieła nie występuje w opracowaniach literackich ani w podręcznikach; nie znajdziemy go także w słownikach terminów teoretycznoliterackich. Pojawia się ono głównie pod piórem krytyków, częściej w odniesieniu do literatury dawniejszej i raczej z rzadka – do współczesnej. W języku potocznym określa się tak niektóre dzieła, należące do przeszłości, o ustalonej już ocenie. Niekiedy zaś wyrazi się tak ktoś o świeżo przeczytanej książce.
2. Gdyby teraz przyszło nam układać *listę arcydzieł literatury polskiej i obcej*, zapewne umieścilibyśmy na niej *Antygone* i *Rewizora*, *Lalkę* i *Dziady*. Ale każdą z tych pozycji z trochę innego powodu. Przy czym właśnie ten powód byłoby nam najtrudniej określić. Czy *Lalka* ukazuje dramat człowieka odrzuconego przez niesprzyjające mu środowisko, czy też człowieka nieumiejącego się do tego środowiska przystosować? A może jest ona przede wszystkim ważnym ogniwem w rozwoju polskiej powieści? Czy *Rewizor* to przedstawienie postaci drobnego oszusta, tak rozpowszechnionej w biurokratycznym społeczeństwie Rosji z pierwszej połowy XIX w., czy też ujawnienie ponadczasowej słabości natury ludzkiej?
3. Oczywiście, takie stawianie pytań nie ma sensu. Zarówno *Lalka*, jak i *Rewizor* są i jednym, i drugim, i zapewne można jeszcze o nich mówić na wiele różnych sposobów. Trudno byłoby nam powiedzieć natomiast – czym one są przede wszystkim? I tutaj zaczynają się różnice. Czy „*Treny* to najwspanialszy poemat [...] z życia rodzinnego” (S. Windakiewicz), czy „dramat załamane i uratowane ostatecznie poglądu na świat” (J. Krzyżanowski). A może są one – „świadectwem, wszechstronnym i głębokim,

przygód «człowieka myślącego» epoki renesansu” (S. Grzeszczuk). Każda z tych formuł wskazuje na inne warstwy znaczeniowe dzieła Kochanowskiego, każda z nich jest rezultatem określonego wyboru i uogólnienia. Każdy z tych wyborów daje się opisywać w różnorodnych kategoriach historycznych, historycznoliterackich, politycznych itd. Zawsze możemy podjąć rozważania na temat, dlaczego ktoś tak a nie inaczej odczytał pewien utwór. Ale ta różnorodność propozycji jego rozumienia jest także świadectwem jego bogactwa. Przy czym każda z tych formuł jest zawsze nie tylko wyborem – także rezygnacją. Wydobywając pewne właściwości dzieła, inne spycha się na drugi plan lub zgoła pomija.

4. Gdy mowa o wyborze, mowa oczywiście o wyborze wartości.

Utwór literacki uważamy za arcydzieło, a więc przyznajemy mu wyjątkową rangę, ze względu na wartości, które posiada i które w nim uznajemy. Uznanie to wynika jednak zawsze z określonych kryteriów, świadomie lub nieświadomie uprzednio przyjętych. Teoria wartości jest bowiem tylko częścią ogólnej teorii dzieła literackiego, całokształtu poglądów na to, czym ma być literatura, jaką ma pełnić funkcję społeczną, jakie gatunki, tematy, motywy winny się w niej pojawiać. Być może nawet jest podstawą tej teorii. Każda, nawet najbardziej naukowym językiem sformułowana, teoria literatury zawsze ujawnia pewien system własnych poglądów, w sposób naturalny jest w nich zakorzeniona i z nich wyrasta. Zresztą, każda wypowiedź człowieka jest deklaracją wartości, nawet jeśli byłaby zwykłym protokołem. Bo nawet wtedy byłaby świadectwem pewnego wyboru. I ten stan trzeba przyjąć, nie udając, że może nas to nie dotyczyć. Nie możemy uwolnić się od siebie.

5. Toteż mówiąc o wartościach, mówi się często o ich względności.

W odniesieniu do dzieła sztuki chodzi nie tylko o różnicę kryteriów, lecz również o aspekt historyczny – wartość dzieła może zostać inaczej określona przez późniejsze epoki niż przez współczesność, może być orzeczona w odwołaniu do innych

kryteriów. Rodzi się więc pytanie, czy wartość poezji Norwida w 1884 i 1984 roku jest jednakowa. Czy zmiany zachodzące w samej sztuce, gromadzenie się nowych zjawisk, ujawnianie zależności i powiązań między nimi a przeszłością – nie ukazują w nowym świetle tej przeszłości? Czy pojawienie się innych – i lepszych – dzieł tego samego gatunku czy na podobny temat pomniejsza znaczenie wcześniejszych? Czy też wartość dzieła dana jest sama w sobie, niezależnie od współczesnych i późniejszych odniesień?

6. Już w ramach ogólnej teorii wartości zaznacza się spór między obiektywizmem a subiektywizmem, to jest między uznaniem, że wartość istnieje niezależnie od podmiotu jako własność danej rzeczy, a – z drugiej strony – przekonaniem, że wartość rzeczy związana jest ze stosunkiem do niej odbiorcy i polega na jej zdolności do zaspokajania określonych potrzeb. Podaje się tu przykład człowieka konającego na pustyni z pragnienia i tego, czym jest dla niego woda, a czym pieniądze lub złoto. To stanowisko, pozornie uzasadnione, wydaje się niebezpieczne w odniesieniu do sztuki. Na tej samej zasadzie można by powiedzieć, że dla jakiegoś odbiorcy pozbawione wartości są utwory Norwida lub Miłosza, jeśli nie rozumiejąc ich, nie zazna przy ich lekturze pełnej satysfakcji estetycznej, której natomiast mogą mu dostarczyć pisarze niższego lotu. Prawdopodobnie dałoby się statystycznie udowodnić, że tacy właśnie czytelnicy są w przewadze. Nic z tego jednak nie wynika: sądu o wartości dzieła literackiego nie da się ustalić w wyniku referendum. Inaczej mówiąc: sądy o wartości wypowiedziane przez różnych czytelników bynajmniej nie są równouprawnione. Ich wiarygodność zależy przede wszystkim od kompetencji, od umiejętności wniknięcia w sens dzieła.
7. Jako warunek podstawowy rozpoznania wartości dzieła sztuki wymienia się na ogół tak zwane przeżycie estetyczne, określane najczęściej jako szczególny stan wzruszenia. Nie podważając tej charakterystyki, trzeba stwierdzić, że nie przynosi ona

odpowiedzi na postawione pytanie. Czytając literaturę najniższego lotu, można doznawać podobnych przeżyć. Wartość dzieła literackiego nie jest więc równoznaczna z przeżyciem (choć mówi się o przeżyciu wartości); nie jest też własnością dzieła (choć jest od niej zależna i na niej się tworzy); nie jest też samym dziełem. Arcydzieło (czy: dzieło) jest więc przedmiotem wartościowym, czym innym jednak jest jego wartościowość.

8. Z samego opisu pewnej własności (cechy) dzieła nie wynika jeszcze sąd o wartości; czym innym jest stwierdzenie występowania pewnego zjawiska, czym innym zaś uznanie, że jest to wartościowe. Tak na przykład wskazanie pewnych cech powieści poetyckiej w *Konradzie Wallenrodzie* nie jest jeszcze oceną poematu. Oceną byłoby dopiero uznanie, że to dobrze, iż takie cechy w tym dziele Mickiewicza występują.
9. W opracowaniach teoretycznych, gdy mowa o wartościach, wymienia się wartości użytecznościowe (związane z tym, co człowiekowi jest przydatne), witalne (potrzebne do życia), przyjemnościowe, moralne, poznawcze i estetyczne. Przez wiele wieków łączono wartości estetyczne z etycznymi (*kalokagatia*). Dopiero w okresie renesansu dokonało się ich rozdzielenie, zwłaszcza w związku z usamodzielnieniem się sfery kultury wobec religii. W XIX w. proces ten poszedł jeszcze dalej, a obecnie rozdzielenie tych wartości uważa się za oczywiste. Tym bardziej że współcześnie kładzie się nacisk na to, że dzieło literackie jest tworem fikcji, podobnym do rzeczywistości, ale rządzone innym prawami.
10. W zakresie etyki za skuteczną uchodziłaby taka teoria wartości, która pozwoliłaby odróżnić dobro od zła. Odpowiednio więc w dziedzinie sztuki – taka teoria, która pozwoliłaby odróżnić arcydzieło od kiczu. Kicz określa się niekiedy jako arcydzieło złego smaku, pseudowartości, jako krzywe zwierciadło prawdziwej twórczości. Czy da się opisać arcydzieło wyłącznie w kategoriach poetyki, tak aby uzasadnić jego wyjątkowość?

Opisać w kategoriach poetyki, to znaczy zrezygnowawszy z wszelkich odwołań i porównań, ograniczając się do analizy tekstu. Spróbujmy potraktować tak któryś ze znanych nam utworów: czy bylibyśmy w stanie, tylko na tej podstawie, mówić o jego *arcydzielności*? W ten sposób, tym razem już na terenie sztuki, wraca do nas uprzednio postawione pytanie: o stały lub zmienny sposób istnienia wartości.

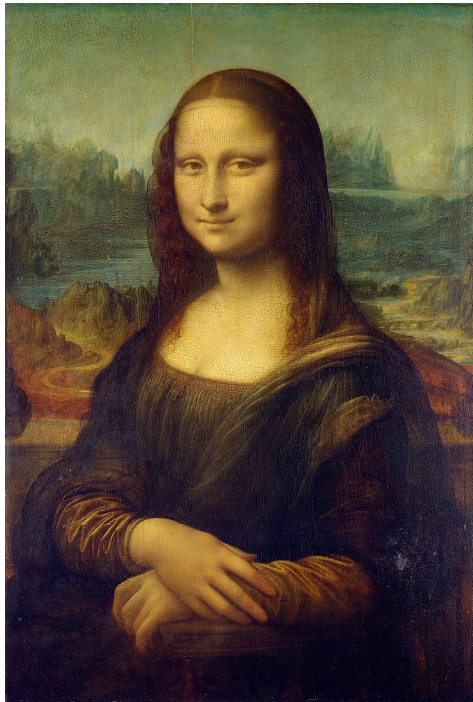
11. Wartości trzeba odróżnić od wartościowania, jako czynności, procesu, jako „pierwotnej, oryginalnej reakcji doświadczającego podmiotu na to, co się w przeżyciu estetycznym ukształtowało i co się w nim odsłoniło” (R. Ingarden). Wartościowanie ma bowiem charakter podmiotu: lista najwybitniejszych dzieł, sporządzona przez kilka osób o tej samej kompetencji literackiej, nie będzie jednakowa, ujawniać będzie indywidualny system ocen, smak, wybór. Jeśli jednak sporządzilibyśmy dwie listy, na jednej umieszczając dzieła, które wywarły na nas największe wrażenie, na drugiej zaś te, które uważamy za wybitne arcydzieła, z pewnością nie pokrywałyby się one ze sobą. Pierwsza miałaby charakter bardziej osobisty, indywidualny; druga natomiast byłaby sporządzona już z uwzględnieniem ocen istniejących w społeczności, wyniesionych ze szkoły, opinii znawców itp. W ten sposób arcydzieło jest czymś bardziej osadzonym w tradycji literackiej, mniej zaś owocem własnego, jednorazowego zachwyty.
12. „Można się zgodzić – pisze Piotr Graff – że część przekazywanych nam przez historię wartości estetycznych funkcjonuje nadal dzięki autorytetowi uświęconych opinii”. Do ukształtowania tradycji, według której pewne teksty traktowane są jako arcydzieła, dochodzi drogą porozumienia się odbiorców, na ogół przy współudziale krytyki naukowej i literackiej, określającej w pewnym stopniu dalsze sposoby obcowania z dziełem. Właśnie w odniesieniu do przeżyć estetycznych silnie oddziałuje przekazana nam przez opinię zbiorową sugestia. Czytelnik albo

utożsamia się z nią, albo się jej przeciwstawia (to wypadki snobizmu z jednej, antytradycjonalizmu z drugiej strony).

13. Arcydzieło literackie jawi się przed odbiorcą jako zespół pewnych cech uważanych powszechnie za wartościowe. Będąc mu dane, jest jednocześnie zadane. Czytelnik ma bowiem odnaleźć te jego wszystkie własności i rozpoznać je jako wartościowe. „Każdy ma takie dzieło sztuki, na jakie zasługuje” – pisze nie bez racji Janusz Misiewicz. Nieprzygotowany i/lub prymitywny czytelnik nie potrafi odpowiedzieć na wartość dzieła.
14. W każdym systemie kultury pewne dzieła mają znaczenie sakralne, ustanawiają sferę sacrum, w której szczególnie odczuwamy kontakt ze światem ludzkich wartości, z tradycją, z przeszłością kultury. Dzieło sztuki włącza nas w całość tej kultury, ustanawia łączność z tym, co dla społeczności najcenniejsze. Każda wspólnota rozpoznaje się we wspólnie posiadanym określonym systemie arcydzieł. Jego przekaznikiem jest (powinna być) szkoła i wielkie instytucje społeczne. Dyskusje o listach lektur i programach szkolnych to przecież dyskusje o tym, co winno się przekazać jako najważniejsze.
15. Dzieło literackie może nieść ze sobą wartości różnego rodzaju. Henryk Markiewicz wymienia tu na przykład wartości konstrukcyjne i obrazowe, a także ematywne, poznawcze i postulatywne. Wartości artystyczne (konstrukcyjne i obrazowe) pełnią jednak w dziele tylko rolę służebną i „są rozpoznawane jako wartość jego sprawności” (R. Ingarden). Inaczej mówiąc: tylko dzieło wartościowe artystycznie jest wystarczająco sprawne, aby spełnić swą zasadniczą funkcję wobec odbiorcy, aby stać się pośrednikiem w porozumieniu (komunikacji) między autorem a czytelnikiem. Dzieło literackie prawdziwie wartościowe poszerza przestrzeń wewnętrzną czytelnika o nowe doświadczenie świata, ukazuje mu nowy obraz rzeczywistości i nowe horyzonty, potrafi mu powiedzieć coś więcej o nim samym. Z kart książki dociera do nas głos drugiego człowieka,

zapis jego przeżycia, jego autentyczne doświadczenie. Rozpoczyna się dialog pomiędzy dziełem a odbiorcą, dialog, w którym odbiorca wzbogaca się o nowe doznania. Jego własna biografia, ograniczona w przestrzeni i czasie, poszerza się o nieskończoność innych doświadczeń. Dzieło sztuki przynosi mu jednak nie tylko świadectwo cudzej egzystencji; również własną propozycję sensu świata, próbę odczytania znaczenia indywidualnego przeżycia. Tylko w tym dialogu ustala się jedność kultury, duchowa wspólnota żywych i umarłych.

16. Nasze oceny mają charakter subiektywny, dają się jednak **intersubiektywnie** komunikować i sprawdzać. Co innego indywidualne przeświadczenie, co innego zaś, gdy wartość czegoś „zostaje uznana w ocenie opartej na publicznym, społecznie akceptowanym kryterium” (P. Graff). Tak właśnie istnieją arcydzieła – w świadomości ponadindywidualnej, w zbiorowej pamięci, wśród wspanialszych dokonań bliskiej i dalekiej przeszłości. Sita selekcji pracują bez przerwy; co jakiś czas okazuje się, że dzieła uznane przez długie lata za wybitne okazują się nagle zbyt miałkie.
17. Listy arcydzieł pokazują efekty takich zmian i przemieszczeń. Wyraża się w tym żywy stosunek człowieka do własnej przeszłości, pragnienie, aby czytać w niej jak w wielkiej Księdze Doświadczeń. Właśnie za pośrednictwem arcydzieł, utworów posiadających pewne właściwości w stopniu wybitnym, ustanawia się kontakt z tradycją i teraźniejszością. Kontakt niełatwy, pełen zakłóceń, wymagający co chwila od czytelnika przekraczania granic swoich przyzwyczajeń i niewiedzy.

Leonardo da Vinci, *Mona Lisa* – jako przykład arcydzieła malarskiego

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Słownik

kalokagatia

(gr. *kalogatahía*, od *kalós* – piękny, *kaí* – i + *agathós* – piękny) ideał etyczny w starożytnej Grecji, łączący doskonałość duchową i cielesną

intersubiektywność

(łac. *inter* – między, *subiectivus* – podmiotowy) cecha wiedzy polegająca na tym, iż jest ona dostępna więcej niż jednemu podmiotowi poznającemu i w tym sensie wykracza poza przeżycia, doznania danej jednostki

Mapa myśli

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą myśli prezentującą definicję arcydzieła. Dopisz odpowiednie przykłady.

Polecenie 2

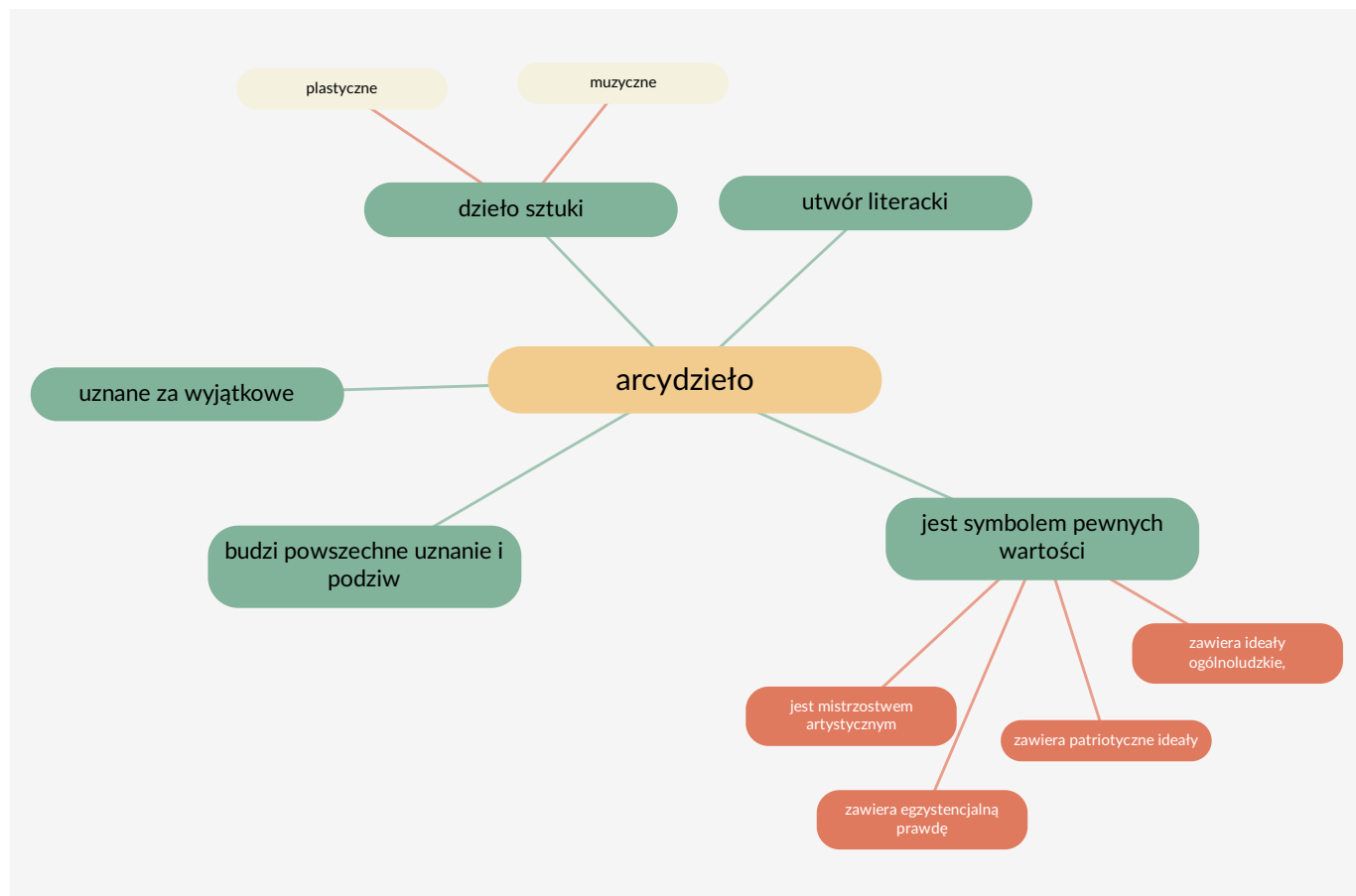
Wybierz jedno dzieło sztuki oraz jeden utwór literacki i uzasadnij, czemu są one powszechnie uznawane za arcydzieła.

dzieło sztuki

utwór literacki

Polecenie 3

Przygotuj prezentację, w której opowiesz o jednym dziele sztuki bądź utworze literackim, które według ciebie nosi znamiona arcydzieła.

Sprawdź się

Ćwiczenia do tekstu *Co to jest arcydzieło literackie?*

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Na podstawie 1. akapitu sformułuj w jednym zdaniu potoczną definicję pojęcia „arcydzieło literackie”.

Ćwiczenie 2

W jakim celu autor tekstu przywołuje opinie trzech różnych badaczy literatury o *Trenach* J. Kochanowskiego? Odpowiedz, podając trzy ważne przyczyny.

Ćwiczenie 3

Opisz, jak rozumiesz słowa autora: „każda wypowiedź człowieka jest deklaracją wartości”. Wyjaśnienie przygotuj w formie kilku zdań.

Ćwiczenie 4

Dlaczego autor tekstu stawia pytanie o wartość poezji Norwida w 1884 i 1984 roku? Zaznacz prawidłową odpowiedź.

- ☐ By wzbogacić tekst swoich rozważań o nowe treści.
- ☐ By zasugerować, że w badaniu dzieła ważny jest aspekt historyczny.
- ☐ By skłonić nas do refleksji nad wartością tej poezji w 1884 i 1984 r.
- ☐ By stwierdzić, że 100 lat zmieniło wartość tej poezji.

Ćwiczenie 5

Napisz, jaki środek stylistyczny dominuje w końcowych partiach 5. akapitu. Jaką funkcję pełni ten środek w budowaniu sensów tekstu?

Ćwiczenie 6

Dlaczego autor tekstu stwierdza w 6. akapicie: „sądu o wartości dzieła nie da się ustalić w wyniku referendum”? Odpowiedz w formie jednego, dwóch zdań.

Ćwiczenie 7

Wypisz z tekstu określenia dwóch istotnych cech, którymi powinien charakteryzować się człowiek, chcący wypowiadać sądy o wartości dzieła.

Ćwiczenie 8

Dlaczego, zdaniem autora, przeżycie estetyczne nie jest ważnym miernikiem wartości dzieła literackiego? Odpowiedz jednym zdaniem.

Ćwiczenie 9

Autor wymienia różne rodzaje wartości. Zacytuj te, które odnoszą się do dzieła literackiego.

- Wartości dzieła literackiego

-
-
-
-

Ćwiczenie 10

Jakie znaczenie dla postrzegania wartości literackich miało dokonane w renesansie „usamodzielnienie się sfery kultury wobec religii”? Odpowiedz jednym zdaniem.

Ćwiczenie 11

Zbuduj w kilku zdaniach definicję słowa „kicz” w odniesieniu do dzieła literackiego.

Ćwiczenie 12

Autor mówi o tworzeniu dwóch list wybitnych dzieł. Wyobraź sobie, że masz je tworzyć i na podstawie tekstu podaj, czym będziesz się kierował, sporządzając każdą z nich. Wpisz do tabelki po jednym kryterium.

Dzieła wywierające największe wrażenie	Wybitne arcydzieła

a) Dzieła wywierające największe wrażenie

b) Wybitne arcydzieła

Ćwiczenie 13

Wymień dwa czynniki, które mają wpływ na kształtowanie się „uświęconych opinii o dziełach”.

Ćwiczenie 14

Autor tekstu, mówiąc o zbiorowej sugestii, wymienia dwie postawy wobec niej. Wyjaśnij je swoimi słowami.

Ćwiczenie 15

Zaznacz te kompetencje czytelnika, które umożliwiają właściwe rozpoznanie arcydzieła.

☐ wysoki poziom intelektualny

☐ podeszły wiek

☐ duża wrażliwość

☐ erudycja

Ćwiczenie 16

Jak rozumiesz stwierdzenie autora: „w każdym systemie kultury pewne dzieła ustanawiają sferę sacrum”? Odpowiedz w kilku zdaniach.

Ćwiczenie 17

Wyjaśnij, jakie korzyści ma czytelnik z obcowania z arcydziełem. Zacytuj trzy odpowiednie wyrażenia.

Praca domowa

Korzystając z całości tekstu, a szczególnie z ostatnich trzech akapitów, zbuduj pięciozdaniową definicję arcydzieła literackiego, podając pięć warunków, jakie powinien spełniać utwór określony tym mianem.

Dla nauczyciela

Autor: Anna Grabarczyk

Przedmiot: Język polski

Temat: Co to jest arcydzieło literackie?

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

3) rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych (artykuł, felieton, reportaż), retorycznych (przemówienie, laudacja, homilia), popularnonaukowych i naukowych (rozprawa); wśród tekstów prasowych rozróżnia wiadomość i komentarz; rozpoznaje środki językowe i ich funkcje zastosowane w tekstach; odczytuje informacje i przekazy jawne i ukryte; rozróżnia odpowiedzi właściwe i unikowe;

7) odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu.

IV. Samokształcenie.

6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zapozna się z tekstem Stanisława Jaworskiego na temat oceny dzieła literackiego;
- przeanalizuje związek teorii wartości z oceną dzieła literackiego;
- zbuduje definicję arcydzieła literackiego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- metoda akwariów.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie argumentów do rozmowy na temat arcydzieła literackiego. Podaje pytania:
Czym jest arcydzieło literackie? Jakie wartości powinno nieść ze sobą, jakie spełniać warunki? Czy można określić kryteria oceny i kto może o tym wyrokować? W jakim stopniu nadawanie utworom rangi arcydzieł zależy od całokształtu poglądów na rolę literatury?

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał: „Co to jest arcydzieło literackie?”. W kilku zdaniach wprowadza uczniów w zadanie – przeczytania ze zrozumieniem tekstu Stanisława Jaworskiego *Co to jest arcydzieło literackie?*
2. Nauczyciel wraz z uczniami określa cele lekcji i kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszycie minimum pięć pytań do tekstu. Następnie szukają osoby do pary i zadają jej pytania sformułowane podczas czytania tekstu. Wątpliwości omawiają z nauczycielem.
2. Nauczyciel prosi uczniów, by podzieli się na dwie grupy. Informuje, że będą uczestniczyć w dyskusji związanej z tematem lekcji, do której mieli się przygotować w domu. Wyjaśnia, że ten typ dyskusji określany jest jako akwarium. Pierwsza grupa siada w kręgu i dyskutuje na zadany temat (jeśli uczniowie nie potrafią sami znaleźć argumentów, nauczyciel może na początku naprowadzić uczniów). Nauczyciel wyjaśnia, że w tym samym czasie druga grupa zajmuje miejsca dookoła i obserwuje przebieg dyskusji. Jej zadaniem jest analiza doboru i skuteczności argumentów, przestrzegania zasad i ogólnego przebiegu rozmowy. Nauczyciel wyznacza dokładny czas dyskusji.
Po zakończeniu dyskusji uczniowie mogą zamienić się rolami. Następnie nauczyciel prosi chętne osoby o dokonanie oceny umiejętności prowadzenia dyskusji, trzymania się tematu, doboru argumentów grupy dyskutującej.
3. Uczniowie zapoznają się z mapą myśli w sekcji „Mapa myśli”. Po obejrzeniu materiału wykonują w parach polecenia 1 i 2 z tej sekcji.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel przechodzi do sekcji „Sprawdź się”. Dzieli uczniów na 3 grupy (lub więcej, w zależności od czasu, który pozostał na pracę z ćwiczeniami). Przydziela uczniom zadania i wyznacza czas na ich realizację. Po zakończeniu pracy weryfikuje poprawność odpowiedzi.

Praca domowa:

1. Przygotuj prezentację, w której opowiesz o jednym dziele sztuki bądź utworze literackim, które według ciebie nosi znamiona arcydzieła.

Materiały pomocnicze:

- https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/6580/urbanowski_apetyt_na_arcydzieło_w_polskiej_krytyce_literackiej_po_sequence=1&isAllowed=y
- <https://www.czasopismopolonistyka.pl/artukul/komu-arcydzieło>

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialną „Mapę myśli”, aby podsumować zajęcia na temat arcydzieła literackiego.